

ACC. NR 3252

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.

Härad: Adress: Stehag

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

1

Uppteckningen rör Yrke.

"Rockemager" Hans Christensen i Öslöf (80-
årig) begrovs i Bosarp 18/1 1648.

"Humlemänd" Niels Pedersen omtalas 1648 i
Bosarp.

ACC. NR. 3252

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

2

Uppteckningen rör Skogvaktare.

Ola Andersson, Ola Skogvaktare (Trolleholms, boende i Hjälmaredshuset i närheten av Afvenstorp) var inte oemottaglig för påverkan genom brännvin och mutor. På sina förrättningar var han ej sällan drucken. Anders Månsson, Chronfeldts far, var gårdsdräng på Länsmansgården (1850-talet) och ville gärna ha tag i lite vackert eke till häckstänger. Men eke var vad godsägaren var räddast om. Ola Skogvaktare kom och efter lite parlamentering och sedan Ola kommit till bords för att fröjda sig åt mat och brännvin, och sedan A. Månsson försäkrat, att det endast rörde sig om några små "rumpor", fick han själv ta hand om "kröningshammaren" och gå ut och stämpla de önskade ekerna. När så Ola Skogvaktare före sin avfärd i en medhavd påse fått några koppar ärter, var belåtenheten ömsesidig.

Att få sig en och annan "bög" utvisad och "surskog" var i allmänhet lätt nog. Var det nu en något så när

Skriv endast på denna sida!

3252

3

vidgrenig bok, som kommit på ens lott, och andra träd funnos i närheten, så hörde det till regel, att trädet fälldes så, att det blev hängande i ett eller flere andra. Så fick man tag i skogsvaktaren, och när det var, som det var, och man till och med lovade att hellre "cedera" till nästa år, lät denne beveka sig, så att man fick ta även det eller de andra träden.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.

Härad: Adress: Stehag

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Jakt. - Jägare. - Bössa.

(Chronfeldt): Sådana funnos, som genom hemliga konst-
ter kunde tillförsäkra sig jakten inom ett visst område. Man gick
upp på ett berg och avsköt ett skott. "Så långt, som detta skott
höres, ä dä min jakt."

En bössa kunde bli "förgjord". Den sades vara "död". "Förgjord"
är bössan död, hjälper det inte, hur väl man än siktar och skju- bössa.
ter. Djuret går fritt, om man än skjuter tarmarna ur det.

Bössan lades i rinnande vatten, vållade diarrhé.

Kork i pipan vållade förstoppning.

"Friskytt" kallades stundom den, som på ett eller Friskytt.
annat sätt kunde "ställa fram" djuren. En Stehagsjägare satt
en gång med några dryckesbröder på krogen (Svensborg), och det
blev tal om, vad han dugde till. Han gick då ut och satte en
kvist i snön, och inom kort kom där ett rådjur och blev skjutet.

Det brukar, när djuren "manas fram", vara tre stycken i rad. Det är då det mellersta, som skjutes, ty detta ensamt är ett riktigt djur. De båda andra äro endast till synes djur. I själva verket är det två onda andar. Den ene löper före och visar vägen, den andre följer efter och driver på.

Ett sätt att bli "mästerskytt" var att göra sig en hagelpung av en flädermus, som man krängde in och ut på.

Mästerskytt.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKLIVSARKIV

ACC. NR. 3252

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Månz Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.

Härad: Qusjö Adress: Stehag

Socken: alika st. Berättat av Chronfeldt

Uppteckningsår: Född år i

6

Uppteckningen rör Fiske.

"Få ål". - And. Månsson till Vånga Bengtan: "Hur bar sig Nils Eriks åt, som fick så méen ål?" - "Daj "sökte". - De hade sökt N. Grönberg i Riseberga. Av honom hade de fått ett par pinnar, som de satte i ålakistan. O så kom ålen. Man kunde se, hur ålen gick förbi den övre ålkistan och kom och gick ner i Nils Eriks kista. (Det var på 1840-50talet.)

ACC. NR 3252

Landskap: Skåne Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Östra Adress: Stehag
Socken: Blåvatten Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Fiskare och fiske.

Nils Pettersson, född 2/5 1811 i Stehag - fadern dog tidigt, modern när N. var 8 år - uppfostrad hos en morbror Måns Jönsson, som övertog faderns gård, belägen norr om Lundqvists - bodde som ungarl i "kyrkohuset" (Ahlbecks), sedan i "gamla klockaregården", som låg med gaveln intill västra kyrkomuren - sist å No. 16, "Kyrkosnaben(?)", i kontrakt kallat, i församlingsboken Kyrkotorp. Kammarjunkare Coyett byggde detta hus (i engelsk stil) och ordnade allt, stort och smått (snedrutiga fönster, blomster-rabatter etc.).

Nils Pettersson var innehavare av Rönneholms fiske ända till sin död 1872 13/7. Billig avgift, helst han även hade tillåtelse att jaga, fritt kobete och fri vedbrand (risbränne och torv). Han hade ett par "fiskaredrängar". En av dessa, Andreas Kull, inflyttad från Klinta 1865, bodde vid Sjöholmen, drunknade

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

i Ringsjön vid åmynningen, i det enda hus, som då fanns där, "Fiska-
rehuset" (sedan nerbrunnet, låg där "Mamre" (?) nu står).

Sedan en Hellberg några år skött fisket vid Sjöhol-
men, övertogs detta av N. Petterssons son, Måns Nilsson (Pettersson)
född 1851 19/4, som även han omkom i Ringsjön 1882. Man drog "stor-
not". Denna sattes långt ute på åjupet och drogs sedan mot land
med långa linor. Det var två "braxalekar", av vilka "tjörneleken"
(när tjörnet (slån) blommade) var den bästa. Gäddor "blossade och
ljustrade" man. Braxen togs ofta i så stor mängd, att man hade svårt
att avyttra den. Den fördes med skjuts till städerna. Åt alla, som
ej själva hade fiske, brukade P. Nilsson giya någon fisk. "Pjön"
stod ej högt i kurs. Men när barnen fingo gå åstad med en stor
braxen till någon fattig, kände de sig stolta och glada. Till de
fattiga fingo barnen också åtminstone en gång om året bära ett
krus söt mjölk.

Fiskare Kull var ingen redbar man. I församlingsbo-
ken amärkes "tilltalad för innehav. av annans gods". Han fick
ett sorgligt slut. I sällskap med en Vannberg från Snogeröd hade
han i februari 1870 varit i Pramhuset. Ringsjön låg tillfrusen,
och man färdades i släde över isen. I drucket tillstånd hade de
vid hemfärden kommit för långt till höger, och vid åmynningen gingo
de med häst och släde till botten och omkommo.

Måns Pettersson hade varit seglandes vid Kalleberga.

3252

Båten träffades driven in vid Stanstorp, seglet nertaget och liggande på bräderna. I den delvis vattenfyllda båten låg M.Petersson död.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
 Härad: Adress: Stehag
 Socken: Berättat av
 Uppteckningsår: Född år i

10

Uppteckningen rör Tegelbruket, Rönneholm, Hassle.

Tegelmästarehuset = Sjögrens nuvarande smedja. Utmed den väg, som mellan denna och Tegelbruksvägen leder upp mot Orrahusvägen låg strax till vänster Tegelladan, som var av väldiga dimensioner (30 x 80-100 alnar?). Den vilade på gråstenspelare, betydligt mer än manshöga, 3 alnar breda och på motsvarande avstånd från varandra. Ladan var förmodligen uppförd under Gösta Coyets tid. (Gamla tegelbruket var oansenligare.) Tegelugnen låg i vinkel mot ladan, ett stycke ifrån den utmed Rönneholmsvägen och hade 6 luckor på var sida. Här eldades med torv och bögebränne - först en 4-5 dagar med lägre hets, tills stenen var torr, sen började "gloen" ("bränna med glo"), då hettan drevs i höjden, så att stenen blev vitglödgd. Blev den för hårt bränd, (så att leret flöt) sades den vara "dödbränd". Det var 12 tums sten, hållbar vara av vacker, röd färg. Leran

kördes fram med oxar och två par oxar gingo vid lerkranen - först senare (70-tal.) hästar och sist ångmaskin. Tegel brändes här främst till stora tegelbyggnader, som uppfördes å godset, vid Rönneholm, Hassleborg, Vedelsbäck, Blegel, Verlingegård och Fairhill o.s.v. utan även till avsalu i betydande omfattning. Till Lund och Malmö såldes mycket. Akad. fören. i Lund är uppförd av Rönneholmstegel. Chronfeldts far, Anders Månsson, var med om att köra tegel till Lund. Mycket sten transporterades om vintrarna på isen över sjön till Bosjökloster.

Som 20-årig flicka var Elna Nils Pers, Tattrabäck, med om att från Hassle tegelbruk köra tegel till Akad, Fören. i Lund, ett lass var 14-de dag. Bönderna voro då skyldiga att göra "äckor" åt Rönneholm. Hon fick av bonden vanligen en 8-skilling för var resa.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
 Härad: Onsjö Adress: Stehag
 Socken: Berättat av
 Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Sandstensindustrien.

Stenhug. i Vitseröd på 1840-50-tal. bland andra: f. (oläsl. namn), Götrik, Vågström, Sven Berg. Merendels voro de "hemskt fattiga".

"Luner" kallades små skjul, som uppfördes av upplagd sten.

"Flakar" användes till skydd mot vinden. De utgjordes av med halm täckte trägaller.

"Luna" = trästång, våg varmed man bröt sten.

"Spann" = kvarter. Stenarnas storlek växlade mellan 4-12 spann.

Utom kvarnstenar förfärdigade man: vannehoar, honnatru, väjapåla med namn inhuggna, kacklungsföder (tillsättnar), senopakvarnar (senap maldes i dricka) - som en djup tallrik - kvarterstjock - en avlång sten till mortel, urholkade block

för portstolpar och kvarnaxlar, mortlar.

"Wessere stensköv" ett par hundra tunneland.

Halva kullen sandsten. Sträcker sig in på Røgerups område (Stenbjer) och går med en annan utlöpare över Wittseröd in på Rønneholms ägor (Stubbastycket) och slutar vid Slabbältorna. (Namnet sammanhänger med det gamla sättet att bereda torv. Man älte torven genom att barfota trampa massan.)

Enl. Chronfeldts uppfattning skulle "Ysna-holma stensköv" (Höör) vara av yngre datum än Wittseröd.

Gösta Pålsson på 1860-70-talet var den förste kvarnstenhandlaren där.

På 1840-talet körde bönderna i Hassle sandsten från Vittseröd till Lund, "Longasten", och hade i körlön 9 daler (1.50).

LUND UNIVERSITY LIBRARY
FOLKÄNNEBOKEN

ACC. NR 2252LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
 Härad: Omjö Adress: Stehag
 Socken: Stenåsa socken Berättat av
 Uppteckningsår: 1931 Född år i

14

Uppteckningen rör Krog - krögare.

Nils Larsson i Verlingehus var - enl. Chronfeldt - på sin tid, 1850-talet och senare, känd som lönnkrögare. Det fortgick med länsman Centervalls goda minne. N. Larsson hade lånat C. 300 kronor, som efterhand avräknades med 50-lapp i stöten för "rättigheten". N. Larsson blev till slut anmäld av sin egen broder, Per Larsson. "Nu ska då va slut." N. Larsson dömdes att böta först 50 och sedan 100 kronor.

En annⁿ smygkrog fanns vid Ugglehus i Röstänga. När länsman C., ss. ofta inträffade, var i knipa för pengar, gjorde han en tur dit upp och kunde han då utom riklig traktering räkna på en 50-lapp. Centervall påstods t. o. m., att han själv levererade brännvin i tunna till Bengt Bonne (Nilsson) i Stakittehuset. - Brännvinshandel var tämligen konstant hos Stehagsortens trenne handelsmän: N. Larsson i Verlinge, Jöns Persson i Allekärr och Löfvendahl vid Hasslebro. "De ska inte va tran på den", hette det, när man lämnade fram flaskan.

Skriv endast på denna sida!